

Verkerk

maar dan wil ik wel dat ze begeleid worden, want ze zijn nog niet volwassen, maar ze zijn wel het huis uit." Ook bij "oudere" militairen is gebleken dat opleiding en begeleiding zeer belangrijk zijn. De tien Nederlandse VN-militairen die zich in Angola schuldig maakten aan misbruik van minderjarige Angolezen, zijn daarvan een voorbeeld. Het is dan ook niet helemaal te begrijpen dat er nog zou worden bezuinigd op de opleiding en eventueel de begeleiding van militairen.

Voorzitter! Ethiek is een belangrijk begrip binnen de defensiecultuur. Rondom oorlogvoering zijn al van de vroegste tijden af ethische vragen gesteld. Zo zijn er regels gekomen voor de behandeling van burgers, krijgsgevangenen, gewonden en gesneuvelden. Niet alleen de oorlogvoerenden, maar ook de verschillende typen wapens werden bij de ethische afweging betrokken. Conventionele wapens zijn tot dusver betrekkelijk vrij van reglementering gebleven. De aandacht voor de antipersoneelmijn, ook wel bekend als landmijn, staat min of meer op zichzelf. Het gaat hierbij niet om een bepaalde vorm van oorlogvoering, maar om het beteugelen van de gevolgen ervan. Formeel zijn mogelijkheden gehouden mijnenvelden op te ruimen als de militaire noodzaak is komen te vervallen. Maar in de afgelopen decennia heeft niemand zich aan die regel gehouden, met als gevolg dat mijnen een blijvend gevaar betekenen voor de in de voormalige oorlogsgebieden gebleven of daarnaar terugkerende burgerbevolking. Ik zie het nog voor me in Bosnië. Een verbod zou kunnen helpen voorkomen dat de gevaren verder toenemen, maar zelfs als het al tot een verbod komt, is dat nog niet de oplossing. De tientallen miljoenen achtergelaten mijnen zijn er immers niet mee opgeruimd. Verleden jaar werden 120.000 mijnen opgeruimd, maar in datzelfde jaar zijn er weer 2,5 miljoen nieuwe neergelegd. Vele landen spreken zich uit voor een verbod, maar bedingen tegelijkertijd uitzonderingen. Andere landen willen hun mijnenvelden handhaven. Jaarlijks komen er 26.000 mensen om; het aantal door mijnen verminkten is onbekend, maar het zal vele malen groter zijn. Ik wijs erop dat ook de door ons land uitgezonden militairen meermalen gevaar lopen door deze dubbelhartige houding van vele landen.

Dan de vredesoperaties. Ook bij het goed uitvoeren van vredesoperaties is opleiding en begeleiding van groot belang. De militairen moeten goed voorbereid zijn en met het beste materieel klaarstaan. Dit standpunt heb ik van het begin af aan in deze Kamer ingenomen. Niemand wil een herhaling van Srebrenica, dus vredestaken moeten ook werkelijk kunnen worden uitgevoerd. Steeds meer verandert ook de aard van vredesoperaties; men kan militairen er niet meer onvoorbereid heensturen. Dit heeft eigenlijk nooit gekund. De verwachting is ook dat de grenzen tussen interne en externe veiligheid meer en meer zullen vervagen. Militairen zullen waarschijnlijk meer werk binnen de landsgrenzen krijgen op het terrein van grensoverschrijdende criminaliteit, georganiseerde illegale migratie, drugsmokkel en wapenhandel. Voorbeelden zijn al te vinden in de Antillen en aan de Europese kust. Over de mogelijke functie van de luchtmobiele brigade hierin heb ik al eerder in deze Kamer opmerkingen gemaakt. Daarom nu de vraag aan de bewindslieden, hoe zij de rol zien van de luchtmobiele brigade bij mogelijke binnenlandse onlusten, veroorzaakt door bijvoorbeeld terroristen.

Een vraag over de militaire inlichtingendiensten. Hebben deze een functie bij het verzamelen van informatie over activiteiten van extreme moslimgroeperingen in ons land? En hoe worden allochtone kandidaten voor de krijgsmacht op hun belangstelling voor fundamentalistische groeperingen gecheckt? Zijn er gevallen bekend dat men hierop werd afgewezen?

Voorzitter! Er is al even op gewezen dat het aantal civiele vluchten op vliegbasis Welschap (Eindhoven Airport) zal toenemen. Wat is de stand van zaken bij de uitbreiding van de basisbrandweer? Graag een overzicht van de in 1997 gehouden oefeningen en van de vliegtuigtypen waarom het daarbij ging, oefeningen die samen met de regionale brandweer zouden zijn gehouden.

Tot slot. Ik las tot mijn vreugde dat er flink wordt gewerkt om het millenniumprobleem bij Defensie aan te pakken. Wat is de stand van zaken? Welke risicoplaatsen zijn er al naar voren gekomen uit de inventarisatie waarvan in deze begroting sprake is?

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 13.55 uur tot 14.40 uur geschorst.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, toestemming te verlenen tot het houden van wetgevings- c.q. notaoverleg met stenografisch verslag op:

woensdag 17 december 1997:
- van 10.00 uur tot 12.00 uur van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over Provinciefonds en Gemeentefonds (25600-C en D).

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Rosenmöller.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter! Wij hebben vanochtend met de minister van Verkeer en Waterstaat in een algemeen overleg gesproken over de tariefstijging die de Nederlandse Spoorwegen voornemens zijn per 1 januari a.s. te introduceren. Dat was ten tweede male, na de begrotingsbehandeling die in belangrijke mate in dat kader stond.

Dat geeft mij aanleiding u te vragen het verslag van dat algemeen overleg zo spoedig mogelijk op de plenaire agenda te zetten. Vanwege het spoedeisende karakter zou het zeer gewenst zijn de motie die daarbij ongetwijfeld zal worden ingediend, morgenmiddag in stemming te brengen, opdat als gevolg van de ontwikkelingen die dit zou kunnen hebben, wij in de laatste week voor het kerstreces kunnen overwegen om nog de begroting van Verkeer en Waterstaat te amenderen, teneinde dat te bereiken wat wij willen bereiken.

De heer Van Mierlo, minister van Buitenlandse Zaken.

De **voorzitter**: Het verzoek om het verslag op de agenda te plaatsen, lijkt mij niet bezwaarlijk. De heer Rosenmöller vraagt om het VAO zo snel mogelijk op de agenda te plaatsen. Ik sluit niet uit dat het vandaag kan. Dat is zo snel mogelijk.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Als de Kamer instemt met dat verzoek, kunnen wij misschien met elkaar en uiteraard onder uw leiding of onder leiding van uw medewerkers een geschikt tijdstip vinden om daaraan gehoor te geven.

De **voorzitter**: Er worden nu hypotheekjes gelegd. Ik neem aan dat de Kamer ermee akkoord gaat om het verslag op de agenda te plaatsen. Er is redelijk beargumenteerd waarom het zo snel mogelijk moet. Ik had het over vandaag omdat ik niet uitsluit dat wij aan het eind van deze dag enige tijd over hebben. Die zou ik dan daaraan willen besteden. Laten wij eerst de begroting van Buitenlandse Zaken afhandelen. Dan kunnen wij rond de avondpauze bezien of wij in de loop van de avond daarvoor tijd vrij krijgen. Op dat moment kunnen wij een definitief besluit nemen. Meer kan ik er niet van maken. Als u het zo in mijn handen wilt leggen, zal ik kijken of wij er op een verstandige wijze mee kunnen omgaan.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Ik ben tevreden met het feit dat het op korte termijn geagendeerd zal worden. De wijze waarop zullen wij dan nog met elkaar bespreken. Dat laat zich wel oplossen.

De **voorzitter**: Als er gestemd moet worden, moeten wij morgen bekijken of er nog andere zaken zijn waarover gestemd moet worden. Dat gebeurt in elk geval morgen en meestal na de lunchpauze. Er is nog een ander debat naar aanleiding van het verslag van een AO, waarbij mogelijkerwijze een motie wordt ingediend, die ook onder tijdsdruk staat. Daarover zou ook morgen gestemd moeten worden. Het kan wellicht nog op een goede manier samenvallen.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 1998 (exclusief Ontwikkelingssamenwerking) (25600-V).**

(Zie vergadering van 9 december 1997.)

De **voorzitter**: Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen

van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen, gesteld in eerste termijn.

Deze antwoorden zullen worden opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze weekeditie.)¹

De algemene beraadslaging wordt hervat.

□

Minister **Van Mierlo**: Voorzitter! Mijn eerste woorden in dit debat wil ik gebruiken om ze te voegen bij de woorden van herinnering die de geachte afgevaardigde de heer Valk heeft gesproken over Maarten van Traa. De voortreffelijke wijze waarop de heer Valk zijn partij heeft vertegenwoordigd in het debat, neemt ook bij mij niet het verdriet weg over de reden van de afwezigheid van Maarten van Traa.

Voorzitter! Ik mag mijn ontschotste dank namens de bewindslieden uitbrengen voor de aandacht die de Kamer heeft gegeven aan onze begroting. Ik heb een aantal schriftelijke antwoorden gegeven en ook de minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft de Kamer een aantal schriftelijke antwoorden doen toekomen om te zien of wij op die wijze het debat wat meer kunnen gebruiken voor enkele essentiële besprekingen van een paar vraagstukken.

Vele afgevaardigden hebben omgekeken naar de afgelopen jaren. Zij zagen niet allemaal hetzelfde, maar toch ben ik met de oogst van observaties die uit de Kamer tot mij is gekomen, lang niet ongelukkig. De afgevaardigden hebben ook mij gevraagd terug te kijken. Als de Kamer het goedvindt, zie ik daarvan af, niet in de eerste plaats omdat het verslag doen van hetgeen ik dan aan moois zou zien, een middagvullende voorstelling zou zijn, maar meer omdat terugkijken niet zoveel zin heeft en ook niet nodig is. Eigenlijk is namelijk niets af. Er zijn een paar nieuwe processen gestart door deze bewindslieden. Het zijn belangrijke processen, maar het blijven processen. Er zijn nieuwe lijnen getrokken en die lopen nu, van achteren komend, onder ons door naar voren. Wij hoeven slechts vooruit te kijken om te weten wat er gebeurd is in de afgelopen jaren.